

animalia. Videtur enim hoc significari, cum specialiter dicitur, *dominamini piscibus maris*, etc., nam cum hoc dominium sit ex dono Dei solum, videtur cadere in res illas, quas ipse expressit. Respondeo, ex rebus a brutis animalibus distinctis, quædam sunt imperfectiores illis, ut plantæ, et alia mixta inanimata, vel elementia: aliae sunt perfectiores, ut homines vel Angeli. De prioribus certum est, comprehendendi sub dominio non solum specialiter pertinente ad statum innocentiae, sed etiam communi et connaturali humanæ naturæ, ita docet D. Thomas, d. art. 2. Quod probat primo ex verbis Gen. 1: *Et præsit universæ creaturae*. Quæ verba nunc in vulgata leguntur, *præsit universæ terra*: et iterum, *Replete terram et subjicite eam*. Unde Gregorius Nissenus, lib. de Opific. homin., cap. 3, dicit, *homini datum esse imperium, cum in maris pisces, tum in terræ belluas, aerisque volucres, in jumenta, in terram denique universam*. Si ergo terra hominis dominio tradita est, etiam omnia, quæ ex illa generantur. Deinde hæc omnia sunt facta propter hominem, et ad illius usum, vel immediate data sunt, vel mediate, quia plantæ datae sunt cunctis animantibus terræ, ut habeant ad vescendum: ergo si animantia sunt sub hominis potestate, multo magis plantæ, eademque ratio est de cæteris rebus inferioribus. Notat autem D. Thomas aliter exercere hominem dominium circa animalia, quam circa inferiora, nam animalibus dominatur aliquo modo imperando, quia cum illa sint capacia cognitionis et memoriae, ac experientiae, possunt signis et nutibus excitari et assuefieri, ut obedient, atque ita potest homo aliquo modo illis imperare. Circa alias vero res homo exercet dominium tantum illis utendo, et executione potius, quam imperio. Et fortasse propter hanc causam expressius fuit declaratum dominium in animantia, quam in cæteras res inferiores, vel etiam quia dominium circa animantia erat in illo statu aliquo modo supernaturale: circa res vero inferiores naturale sufficiebat.

15. *Resolutio quoad res supra hominem, id est, Angelos*. — De rebus autem superioribus, ut sunt Angeli, nulla est quæstio, nam certum est, neque humanum dominium ex natura rei ad Angelos extendi, cum illi sint altioris ordinis et naturæ, neque etiam speciali privilegio primo homini concessum esse. Quia neque hoc alicubi legitur, neque est divinæ providentiae consentaneum, quia Deus servat convenientissimum ordinem providentiae suæ, inferiora per superiora gubernando. Unde licet in statu

innocentiae multa facerent Angeli in subsidium hominum, in iis potius Deo, quam hominibus ministrabant, vel etiam ut superiores, inferiores juvabant, sicut etiam nunc faciunt.

16. *Quoad res æquales homini videtur etiam datum dominium*. — *Resolutionis pars una*. — De æqualibus vero, id est, de hominibus inter se, an homini datum sit dominium in alios homines, dubitari potest, tum quia illud fundamentum dominii, quod est, factum esse hominem ad imaginem Dei, ad dominium supra homines extenditur, tum etiam, quia tale dominium est humanæ naturæ consentaneum, et potuit esse in statu innocentiae necessarium ad hominis indemnitatem, ut neque ab aliis hominibus detrimentum aliquod pati posset, sicut de feris dicebamus. Sed quia hoc dominium de facto non fuit in usu in illo statu, ideo quæstio hæc melius et plenius infra tractabitur, explicando, qualis futurus esset ille status si Adam non peccasset; pendet enim ex aliis, quæ prius dicenda sunt, et ideo nunc breviter dicimus, nullum peculiare dominium in alios homines datum esse Adamo in illo statu, præter illud, quod naturale est, vel quantum aliquo modo tale esse potest, quia nihil aliud cum fundamento affirmari potest, cum scriptum, aut revelatum non sit, neque ex aliis conditionibus status innocentiae necessario sequatur. Accepit igitur capacitatem hujus dominii, nam hæc naturalis est, et illa tantum probatur, ex verbis, *ad imaginem et similitudinem nostram*.

17. *Pars altera*. — Deinde accepit potestatem superioris in uxorem, quæ potestas aliquod genus dominii est, et est suo modo naturale jus, quoniam vir caput est mulieris, ut ait Paulus ad Ephes. 5, et ideo monet, ut mulier subdita sit viro, ad Colos. 3, et idem habetur 1, Petrus 3, quod jus sine dubio naturale est, unde etiam in statu innocentiae servatum est. Neque contra hoc obstat, quod post peccatum dictum est mulieri, *sub viri potestate eris*: quasi illa fuerit pena peccati, et non ex primaria institutione naturæ; respondet enim Augustinus, lib. 11, Gen. ad lit., c. 37, significatam ibi esse servitutem quamdam, quæ est cuiusdam conditionis, potius quam dilectionis, et in hoc sensu ait, maritum habere dominium in mulier, *quod non meruit natura, sed culpa*, et Rupertus, lib. 3, in Gen., cap. 21, ponderat, non solum dixisse Deum, *sub viri potestate eris*, sed etiam addidisse, *ipse dominabitur tui*, quod aliquid amplius indicat, nempe necessitatem quamdam parendi. Quod

nos scholastico more explicare possumus, quod in statu innocentiae fuit mulier sub potestate directiva viri, propter peccatum vero facta est sub potestate coerciva, et fortasse non solum voluit Deus declarare legitimam potestatem viri in uxorem, sed etiam praedicere, quam molesta et incommoda sepe futura erat mulieribus illa subjectio in natura lapsa. Nam permissio hujus mali poena peccati esse potuit. Quod potest a simili explicari ex 1, Regum 8, ubi Samuel jus regis explicuit, non tantum potestatem, sed etiam abusus ejus indicando.

18. *Assertio tertia bipartita per quam satis fit oppositis in num. 4*. — Tertio dicendum est, dominium hominis super animantia quantum ad usum aliquo modo majus esse post peccatum, quam antea, quamvis prius fuisse nobilis et perfectius. Explicatur, quia in statu innocentiae non indigeret homo usu animalium ad sustentationem vitæ, quia ex fructibus terræ sufficienter, et sine sollicitudine, ac labore sustentaretur. Item non uteatur homo lana, aut pellibus animalium ad corporis tegumentum, quia in eo statu vestibus non indigeret. Item neque uteatur animalibus ad vehiculum, ut ait D. Thomas, dicta quæst. 91, propter corporis robur, et quia fortasse non multum peregrinaretur, neque cum labore, et defatigatione corporis nimium ambularet. In his ergo usibus excedit nunc usus hujus dominii in hominibus lapsis. At vero altera pars declaratur, quia homines uterantur his animalibus vel ad usum scientiæ, vel ad elevandam mentem in Deum, et laudandum illum ex illorum cognitione, et consideratione, vel ad honestam animi recreacionem et jucunditatem, ut D. Thomas eodem loco docet. Hic autem usus ex suo genere nobilior est, et in illo statu altiori modo exercetur. Quod intelligendum est ex vi status, et communiter, seu regulariter loquendo: nam per auxilia divinæ gratiæ fortasse datum est aliquibus hominibus in hoc statu naturæ lapsæ, ut in hoc usu creaturarum multos etiam homines status innocentiae excesserint. Ex his vero oriebatur quæstio, an in statu innocentiae futurus fuisse usus carnium. Item an futura essent particularia dominia, et rerum divisio. Sed hæc tractabuntur melius infra lib. 5, explicando totum illum permanentem statum sub illa hypothesi, *si primi homines non peccarent*, nunc enim, ut dixi, solum de statu primorum hominum agimus.

CAPUT XVII.

UTRUM PRIMUS HOMO IN STATU GRATIÆ CREATUS FUERIT.

1. *Introductio sequentium quæstionum*. — Hactenus solum explicuimus naturales perfectiones, quas homines in creatione sua acceperunt, et quedam dona, seu beneficia Dei illis super addita ad supplendos, vel cavendos aliquos defectus, homini in pura natura spectato connaturales, quæ dona homini dari possent, illisque indigeret, etiamsi ad supernaturalem finem et gradum non elevaretur. Imo etiam de facto aliqui theologi putant, ita fuisse hominem creatum in statu, quem vocant integratissimam, et innocentiam naturæ, sine intrinseca elevatione ad statum gratiæ, quamvis negent ex divina intentione, seu ordinatione Dei extrinseca ad supernaturalem finem fuisse creatum. Quia vero ad illum finem non pervenit homo, nec pervenire potest sine habitibus, et actibus gratiæ: ideo videndum superest, an etiam hæc supernaturalia dona primo homini collata fuerint, et quando illa receperit.

2. *Suppositio ad præsentis capitinis resolutionem certa ex fide*. — *Stabilitur ex Concilio Arausicanio*. — *Ex Tridentino*. — *Ex Patribus*. — In quo puncto imprimis supponimus tanquam de fide certum, Adam ante lapsum, gratiam sanctificantem habuisse, ita videtur perte docere Concilium Arausicanum II, dicens in can. 49: *Natura humana etiam si in illa integratæ, in qua est condita permaneret, nullo modo scipsum creatore suo non adjurante, servaret*. Unde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit. Igitur ante lapsum habuit natura humana in primo patenre salutem gratiæ. Idem definire videtur Concilium Tridentinum, sessione quinta, can. 1, ubi sic inquit: *Siquis non constitutur primum hominem Adam cum mandatum Dei in Paradisi fuisse transgressus statim sanctitatem et justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, etc., anathema sit*. Ubi particula constitutus, in rigore non significat idem quod conditus, seu creatus, sed solum indefinite, quod ante peccatum jam esset gratiam adeptus. Sicut in can. 2, subjungit Adam acceptam a Deo sanctitatem et justitiam perdidisse, et sess. 6, c. 7, dicit homines in justificatione accipere veram, et Christianam justitiam, quam Adam sua inobedientia sibi, et nobis per-

didit, et hæc fuit antiqua, et communis Patrum traditio, ut constat ex Augustino, l. 6, Gen. ad litt., c. 24, ubi ait, nos renovari per Christum, quia recipimus, quod perdidit primus homo : et infra : *Renovamur ergo spiritu mentis nostræ secundum imaginem ejus, qui creavit nos, quam peccando Adam perdidit, id est, deformarit gratiam amittendo*. Unde addit c. 26 : *Vide ergo quid sequatur ; Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis : ecce quod perdidit Adam per peccatum*. Et l. 14, de Civ., c. 10, describens statum primi hominis ante peccatum dicit, in eo fuisse *amorem imperturbatum in Deum, et derivationem tranquillam peccati, ac denique habuisse cuiusdam felicitatis statum* : et lib. de Correp. et Grat., c. 11. *Quid ergo : Adam non habuit gratiam : imo vero habuit magnam*, et lib. 11, Gen. ad litt., c. 13, post peccatum *intrinsecus gratiam deserente, et idem l. 4, contr. Jul., c. 16, et alia loca in sequenti punto referemus*.

3. Sic etiam Ambrosius, l. 6, Exaemer., c. 7, *Illa (inquit) anima a Deo pingitur, quæ habet in se virtutum gratiam renitentem, splendoremque pietatis. Illa anima bene picta est, in qua est splendor glorie, et paterna imago substantia. Secundum hanc imaginem, quæ refulget, pictura pretiosa est Adam ante peccatum, et l. 4, Epist., ep. 30, ad Sabinum, *Adam (inquit) ante peccatum nudus erat, sed nudum se nesciebat, quia erat induitus virtutibus*, et Epist. 11, ad eumdem. *Solus erat Adam, et non est prævaricatus, quia mens ejus adhærebat Deo*, et lib. de Parad., c. 43, de primis hominibus ait, *Ante peccatum nudi erant, sed non sine virtutum integrumentis*, et lib. de Noe et Arc., c. 30, *Adam (inquit) reus, amictu sapientiae et justitiae mandatorum cœlestium prævaricatione nudatus, nudum se vidit, etc.*, et l. 2, Ep., ep. 13, ad Marcel. de Adamo inquit : *Agnoscis esse te nudum, quia bona indumenta fidei perdidisti*, et infra dicit amisisse peccando *incolatum Paradisi, gratiam Christi*, et similia habet lib. de Elia et Jejunio, c. 4, l. 7, in Luc., c. 10, explicando parabolam de homine, qui incidit in latrones, qui despoliaverunt eum semivivo *relicto*. Quam explicat de Adamo, qui inoffensa beatitudine fruebatur, priusquam incideret in latrones, id est, ut exponit, *Angelos tenebrarum qui despoliant, quæ accepimus indumenta gratiae spiritualis*, et adjungit, *Cave ergo ne ante nuderis, sicut Adam nudatus est*. Item Cyprianus, l. de Bon. patient., dicit : *consumari nos cœlesti nativitate reparatos si simili-**

tudo divina, quam peccato Adam perdiderat, manifestetur, et luceat in nobis, ubi per similitudinem divinam gratiam intelligit, sicut multi alii Patres exponunt verba illa, *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, scilicet, ad imaginem per naturam, et similitudinem per gratiam*. Unde inferius circa finem libri iterum inquit : *Adam contra cœleste præceptum cibi lethali impatiens in mortem cecidit, nec acceptam divinitus gratiam patientia custode servavit*. Idem sentit Tertullianus, lib. de Patient., c. 5, dicens de Adamo, *Innocens erat, et Deo de proximo amicus, et Paradisi colonus*. Preterea Irenæus, lib. 3, contra heres., cap. 10, in eodem sensu dixit Christum salutem nobis præstisset, ut quod perdidera mus in Adam, id est, secundum imaginem, et similitudinem esse Dei, hoc in Christo Jesu re ciperemus, et c. 37, clarius dicit amisisse Adam per inobedientiam quam habuit ab Spiritu sanctitatis stolam. Quod prius significavit Dionysius, c. 3, de Eccl. hierarch., in tertia ejus parte versus finem, et sic etiam dixit Basilius, lib. de Spiritu sanct., c. 15, quod per Spiritum sanctum datur in Paradisum restitutio. Et prius dixerat, Christum venisse, ut homo veterem illam adoptionem, quæ in jus filiorum ascitus fuerat, recipiat. Ubi sine dubio veterem adoptionem vocat eam, quæ in Adamo primus facta est. Et sic etiam dicit Cyrius, l. 1, in Joan., cap. 15. Adam propter transgressionem gratia fuisse nudatum, et Anastasius Synaita, l. 10, in Exaemer., dicit, Adam ante transgressionem fuisse totum lucidum, *Deiformem, et imaginem quamdam Deo similem*. Quas perfections non nisi gratia sanctificans animæ præbet, et Moyses Barcepha, l. de Parad., p. 1, c. ult., non longea principio quatuordecim beneficia, quæ Deus Adamo in Paradiso contulit, numerat, ex quibus nonnulla donum gratiae indicant, nam in 6, ait : *Admisit ipsum reluti in suam familiaritatem, ut ea sese pro arbitrio oblectaret, meditationibus, contemplationibusque divinis vacans et indulgens*, et in 8, quod maxima ipsam sapientia induit. Et in 9 quod propheta dona in ipsum contulit. Nam licet hæc dona interdum separant a gratia, tamen quando ex peculiari favore, et benevolentia conferuntur, statum gratiae supponunt : et simile est, quod 12, loco ponit, dicens : *Ita ipsum Adamum comparavit, ut animo, et intelligentia sua, Angelis esset familiaris*. Unde Chrysostomus, homil. 16, in Gen., dicit, hominem in Paradi so habuisse angelicum quamdam statum, et mira gloria fuisse amictum, et in summo fuisse

honore, et nihil minus prope modum Angelis ipsis habuisse. Unde et Angelum terrestrem vocat, quem malus Angelus invidit, et ideo magna usus est machinatione, ut ipsum gratia Dei privaret : et sæpius ibidem repetit, propter peccatum fuisse honore maximo privatum, a gratia Dei abalienatum, et supernæ gratiæ amictu nudatum. Et in sequenti assertione plura alia referemus non solum ex Patribus, sed etiam ex Scriptura, quæ hanc partem a fortiori confirmant.

4. *Stabilitur denique dicta suppositio ratione sumpta ex divinae providentiae congruentiis*. — Ratione solum potest hæc veritas ostendi ex convenienti ordine divinae providentiae, et imprimis sumi potest argumentum a simili ex providentia circa Angelos, etiam malos, quos Deus prius in gratia constituit, quam peccarent, ut superiori tractatu l. 5, c. 4, ostensum est : ergo idem credendum est fecisse cum humana natura. Probatur, consequentia, tum quia illam æquavit angelicæ in termino, seu in statu patriæ quoad substantiam beatitudinis : ergo debuit etiam æquare in viæ statu, quoad substantiam gratiæ : tum etiam quia licet natura angelica sit excellenter natura humana, est magis indigens, et ex hac parte debuit magis in via sanctificari ; tum denique quia voluit Deus creare hominem in quodam beatifico statu, quantum viæ ratio patiebatur, sicut etiam Angelos creavit, ut late discurrit Augustinus, in lib. 11, de Civ., et lib. 11, de Gen. ad lit., quod etiam significavit Chrysostomus primum hominem appellando *Angelum terrestrem*, sicut etiam Nazianzenus loco statim citando, *alium angelum* vocat. Secunda congruentia sumi potest ex Augustino, lib. de Correp. et Grat., cap. 10 et 11, ubi ait, Deum sic ordinasse Angelorum, et hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sue gratiæ beneficium. Quod necessarium intelligendum est de libero arbitrio sufficienter per gratiam instructo et adjuto, ut supra dixi, quia sine gratia nihil potest liberum arbitrium in ordine ad supernaturem finem. Unde in initio c. 11, addit : *Quid ergo, Adam non habuit Dei gratiam ? Imo vero habuit magnam*. Ut ergo justum et æquum esset experimentum debuit libero arbitrio adjungi gratia in ipso certamine, seu in statu viæ. Unde consequenter ait Augustinus : *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malus, sed sane habuit, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, et sine qua etiam cum libero arbi*

trio bonus esse non posset, et infra : Nec ipsum ergo Deus sine sua gratia esse voluit, quam reliquit in ejus libero arbitrio, quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Et hanc rationem indicavit Tertullianus, l. 2, contra Marcio. cap. 5, dicens : *Hunc statum (scilicet primi hominis) confirmavit etiam ipsa lex tunc a Deo posita, non enim ponetur lex ei, qui non haberet obsequium debitum legi in sua potestate*. Unde licet præcipue intendat probare potestatem liberi arbitrii, quia vero liberum arbitrium sine gratia non sufficit, idem consequenter de gratia, ratio probat. Posset autem quis dicere, rationem hanc recte probare de auxiliante gratia, non vero de habituali et sanctificante. Respondetur auxiliante gratiam non dari connaturali modo, nisi ratione habitualis, et sanctificantis gratiæ præexistentis, et consequenter non dari per se loquendo, nisi ratione illius, licet aliquando ex accidenti detur in ordine ad illam, et ideo in prima institutione non debuit gratia auxilians a sanctificante separari.

5. *Discutitur jam pro titulo capititis an gratia fuerit collata Adamo in primo instanti creationis. Negant Alensis primo*. — Hoc ergo certo fundamento supposito, superest dubium, an hæc gratia fuerit data Adamo a primo instanti creationis ejus. Potuit enim non dari in primo instanti, et nihilominus dari ante peccatum, quia sufficiens tempus intercessit. In hoc ergo sensu dixerunt aliqui theologi, Adam non fuisse creatum in gratia. Ita Alensis, 2, p. q. 91, membr. 1, a. 1, quamvis membr. 2, a. 1, fateatur, habuisse gratiam ante lapsum. Idem tenet Magister, in 2, d. 24, Bonaventura in 2, d. 29, a. 2, q. 2, cum in prima dixisset, fuisse in gratia, priusquam peccaret, et idem sentit ibi Scotus, q. unica, et Marsilius in 2, q. 16, art. 6, et Richardus, d. 21, art. 1, et idem sentiunt quasi a fortiori, qui negant, Angelos fuisse in gratia creatos. Specialiter Aegidius, in 2, d. 4, q. 1, a. 4, et ibidem Argentina, q. 1, a. 2. Citatur etiam Hugo de Sancto Victore, lib. 1, de Sacr., p. 6. Verumtamen ille in c. 17, in fin. *Nihil temere (ait) definire volumus. Loquiturque non solum de primo instanti, sed absolute de toto tempore illius status, de quo minime dubitare debuit, quamvis de primo instanti res dubia sit*.

6. *Favere videtur Cyprianus*. — Videturque huic sententiae favere Cyprianus, ep. 74, ad Pompei. ubi cum dixisset, hominem nasci per Baptismum, et in manuum impositione Spir

tum sanctum accipere, addit: *Ut spiritum jam natus accipiat sicut in primo homine Adam factum est. Ante enim Deus eum plasmavit, et tunc insufflavit in faciem ejus statum vitæ, neque enim potest accipi spiritus, nisi prius fuerit, qui accipiat.* In quibus verbis videtur peculiariter modo exponere verba illa Gen. 2. *Formavit igitur Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vite, et factus est homo in animam viventem.* Nam prima verba intelligere videtur de formatione totius hominis integri, et capacis Spiritus sancti, quod non est, nisi homo jam constans ex rationali anima, et ita in secunda verborum parte per spiritum vitæ, gratiam Spiritus sancti intelligere videtur, et consequenter necesse est, ut ultimam partem intelligat, non de vita corporis animali, sed de vita spirituali animæ; et quod ad rem præsentem facit, necessarium putat, ut prius homo extiterit, quam Spiritum sanctum recipet: ergo sentit non accepisse primum hominem gratiam in eodem instanti, in quo creatus est.

7. *Favere item Augustinus.*—At vero D. Augustinus 13, de Civit., cap. 24, quamvis illam non probet expositionem, nam spiraculum vitæ de anima rationali, et de vita animali rectissime interpretatur, nihilominus in hoc concordare videtur, quod in illo creationis instanti non recepit homo spiritum gratiæ, sed solum spiritum animæ rationalis, et inducit illud Pauli 1, ad Corinth. 15. *Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem, sed non prius quod spirituale est, sed quod animale.* Et clarius, lib. 2, de Genes., contra Manich. cap. 8, ubi eamdem tradens expositionem de infusione animæ, per quam homo naturaliter vivit, adiungit: *Nondum tamen spiritualem hominem debemus intelligere, qui factus est in animam viventem, sed adhuc animalem.* Tunc enim spiritualis effectus est, cum in Paradiso, hoc est, in beata vita constitutus, præceptum etiam perfectionis accepit, ut verbo Dei consummaretur. Per qua verba indicat, Adamum non fuisse justificatum, donec in Paradisum translatus est, præterea idem Augustinus, l. 14, de Civ., c. 12, dicit, quantum ad spem futuræ vitae justos in natura lapsa beatiores esse, quam fuerit homo in statu innocentia, quod non esset verum, si homo in statu innocentia, simul cum cæteris donis propriis illius status gratiam etiam habuisset.

8. *Faciunt etiam pro eadem parte conjecturæ.*—Et ex his testimoniis possunt conjecturæ,

seu congruentiae sumi. Prima, quia oportuit opus naturæ distingui ab opere gratiæ, et ideo prius tempore hominem creari, quam justificari. Secunda, quia verisimile est, non fuisse Adam justificatum, nisi in Paradiso, quamvis extra Paradisum fuerit creatus. Tertia, quia homo adultus non justificatur sine propriis actibus: non potuit autem Adam, propter impedimentum corporis animalis, statim in primo instanti habere simul omnes actus ad justificationem necessarios; ergo.

9. *Assertio affirmans probabilior.*—*Probatur primo ex locis Scripturæ.*—Nihilominus probabilius credimus, Adam fuisse justificatum in eodem instanti, in quo fuit creatus. Hæc est sententia D. Thomæ, 1 part., quest. 95, art. 4, quam omnes Thomistæ sequuntur, et Albertus Magnus, in 2, d. 24, art. 4, et alii ibidem, et dist. 29, idem censem in hoc puncto in primo homine, quod in Angelis, quos supra conditos in gratia fuisse ostendimus, et probatur primo ex verbis illis: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, juxta expositionem Patrum, qui per imaginem intellectualem naturam, per similitudinem vero sanctificationem gratiæ interpretantur, quos in superioribus allegavimus et alios statim referemus, nec dici cum fundamento potest, hominem in primo instanti factum esse ad imaginem in actu (ut sic dieam) ad similitudinem autem, non actu, sed aptitudine.* Hoc enim gratis fingitur et distinguitur, cum Deus æquilater de utraque fuerit locutus. Item frustra adderetur ad similitudinem, propter solam capacitem, quia hæc in imagine intrinsecè continetur. Ac denique cum hoc testimonium maxime fundetur in expositione Patrum, illi certe æquilater docent, hominem simul accepisse imaginem et similitudinem.

10. Secundo ad hoc probandum utitur divisus Thomas illo Ecclesiast. 7: *Deus fecit hominem rectum, ut videre licet dicta quest. 95 et 100, et habet magnum fundamentum in Scriptura, in qua non dicuntur simpliciter recti, nisi justi, et Deum in toto corde diligentes, juxta illud Canticor. 1: Recti diligunt te, et Job 4: Quando recti deleti sunt et Psalm, 7: Salvo fecit rectos corde, et Psalm. 32: Exultate justi in Domino, rectos decet collaudatio, ubi in secunda sententia prioris ratio redditur et ita eosdem vocat rectos, quos justos vocaverat. Atque hoc sensit Augustinus 14, de Civit., cap. 11 et 17, et de Corrept. et grat., cap. 10, cum exponit, creasse hominem rectum, id est, bonæ voluntatis. Nam secundum Augustinum*

non fecit voluntatem bonam, nisi caritas, immo neque aliquid simpliciter bonum fit sine gratia: et in idem redit, quod Hieronymus ibi et libr. 1, contra Jovini., exponit, hominem rectum, id est, bonum, quia etiam non est homo simpliciter bonus, nisi sit justus. Et ita etiam intellexit illum locum Rupertus, lib. 2, in Gen., cap. 3.

11. Praeterea non parum favent, quæ de perfectione, quam Deus primo homini contulit, dicuntur Ecclesiast. 17: *Deus creavit hominem, et secundum se vestivit illum virtute, id est, fortitudine, et labore, utique animi, quod maxime prestat gratia, et infra: Disciplina intellectus implevit illos, creavit illis scientiam spiritus, etc., usque ad illud, addidit illis disciplinam, et legem vitæ hereditavit illos, testamentum æternum constituit cum illis, et justitiam, et judicia sua ostendit illis.* Per quæ verba non solum status gratiæ sed etiam valde perfectus, indicatur. Verum est tamen inde non satis colligi illa omnia in instanti creationis fuisse homini collata, aliqua enim ex illis potuerunt in Paradiso, et ante peccatum tribui. Addi vero potest, quod dicitur Sapient. 2, in fine: *Deus fecit hominem inextirminabilem, et ad imaginem similitudinis suæ: nam ibi satis significatur, perfectionem illam a principio habuisse.* Similitudo autem addita imagini perfectionem gratiæ indicat, ut dixi, juxta multorum Patrum expositionem, et præterea in eo, quod dicitur *inextirminabilis, status integratæ, et immortalitatis indicatur, quia in gratia fundatus erat, ut statim dicam.* Maxime vero hoc videtur confirmare Paulus ad Ephes. 4, dicens: *Renovamini spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis.* Ubi Paulus jubet, nos renovari induendo sanitatem, quam Christus novus homo nobis attulit, et istam sanctificationem renovationem vocat, quia per illam reducimur secundum spiritum ad illam primam novitatem, quam in Adam habuimus, et amisimus: ergo præcessit hec sanitas in primo homine. Et, ut intelligamus, hanc sanitatem fuisse in Adamo a principio creationis, addit Paulus ad Colos. 3: *Expoliantes nos veterem hominem, et induentes novum eum, qui renovatur in agnationem secundum imaginem ejus, qui creavit illum.*

12. *Secundo probatur eadem assertio ex Patribus.*—*Quomodo afferri possunt quæ allata sunt, num. 2 et 3.*—Secundo probatur assertio ex Patribus. Et imprimis aliqui addu-

cunt pro hac assertione Concilia, et testimonia in præcedenti adducta, nullum discrimen inter eas constituentes. Sed sine dubio est maximum, nam prior certa est et de fide, quia est aperte definita: hæc posterior non est ita certa, quia nec satis expresse in Scriptura confinetur, nec definita invenitur. Possunt nihilominus induci Conciliorum, et Patrum testimonia in priori puncto allegata, quia dum docent, primum hominem ante peccatum fuisse justum, indefinite, et sine limitatione loquuntur: ergo indicant in toto illo priori tempore fuisse justum, nec nos possumus cum fundamento distinguere diversos status in illo priori tempore, nec Patrum locutiones limitare. Sed præterea conclusionem hanc specialiter confirmat Augustinus, lib. 14, de Civit., cap. 11, dicens: *Bona voluntas opus est Dei, cum illa quippe ab illo factus est homo.* Non autem bona voluntas apud Augustinum sine charitate; unde inferius subdit: *Virebat itaque homo secundum Deum in Paradiso, et corporali, et spirituali, nec enim erat Paradisus corporalis propter bona corporis, et propter mentis non erat spiritualis.* Deinde in aliis locis sæpe indicat Augustinus totam rectitudinem, quam primi homines habuerunt in appetitu, et pacem illam inter corpus, et spiritum, fundatam in gratia fuisse. Unde lib. 13, de Civit., cap. 13, ait: *Postquam præcepti facta transgressio est, confessim gratia deserente divina de corporum suorum nuditate confusi sunt.* Quod etiam repetit lib. 11, Genes. ad litt., cap. 31, in fin. At vero certum est hominem a principio cum illa integritate fuisse creatum: ergo secundum Augustinum etiam fuit in gratia creatus. Denique alibi in hoc æquiperat primum hominem, et Angelos, præsertim lib. de Corrept. et grat., cap. 10 et 11. Atque de Angelis dicit idem Augustinus, lib. 12, de Civit., cap. 9: *Quod Deus simul erat in illis condens naturam et largiens gratiam, ut in præcedenti tractat.* lib. 5, in principio latius diximus: idem ergo de primo homine Augustinus sensit. Unde in Enchiridio, cap. 104, dicit: *Quod Deus primum hominem in ea salute, in qua conditus erat, custodire voluisse: nomine autem salutis clarum est, significari sanctificationem gratiæ: ergo fuit homo conditus in gratia, secundum Augustinum.*

13. *Stat Damascenus.*—Præterea hoc indicant alii Patres, Damascenus, lib. 2, de Fide, cap. 12, prius enim dicit: *Hominem ex visibili et indivisiibili natura Deus manibus suis ad imaginem et similitudinem suam condidit, et inferius addit: His verbis ad imaginem vis*